

Oponentní posudek praktické diplomové práce

předmět posudku: Restaurátorský průzkum a restaurování části středověkých nástěnných maleb na východní stěně presbytáře farního kostela sv. Martina v obci Sankt Martin, okres Weitra, Dolní Rakousko

autor práce: BcA. Lucie Bartůňková

vedoucí práce: doc. Jaroslav J. Alt, akad. mal.

1/ Hodnocení zvolené koncepce a realizace restaurátorského zásahu

Realizátorka prací měla v rámci své diplomové práce za úkol komplexně restaurovat souvrství omítkových vrstev, s ohledem na středověkou vrstvu, nesoucí výtvarnou výzdobu - zobrazení světice-mučednice, pravděpodobně jde o sv. Kateřinu Alexandrijskou. Dle zadání praktické práce šlo o zpracování restaurátorského destruktivního i nedestruktivního průzkumu, zaměřeného zejména na charakter a příčiny poškození omítkových vrstev a vrstev nátěrů, zmapování klimatických a dalších podmínek, negativně ovlivňujících stav maleb a ostatních vrstev včetně podkladu (zasolení, mikrobiologické napadení), dále o zkoušky technologie čištění a konsolidace. Součástí průzkumu měla být i detailní fotodokumentace a grafický záznam nálezových situací. Na základě výsledků tohoto průzkumu měl být vypracován záměr restaurování. Součástí práce měla být také širší rešerše dostupných pramenů a literatury a mimo jiné konzultace a zpracování poznatků, získaných jinou diplomantkou, BcA. Magdalenou Třesohlavou, jejíž práce zahrnovala kromě vypracování některých aspektů technologického postupu také restaurování protější stěny, respektive špalety, nesoucí obdobné fragmenty omítkových vrstev a vrstev výtvarné výzdoby. Důležitou součástí závěrečné práce má být i stanovení dalšího doporučeného režimu této součásti památky.

Dalším východiskem pro samotnou realizaci prací bylo stanovisko příslušného orgánu památkové péče, v tomto případě rakouského Bundesdenkmalamt, shrnuté v zápise z jednání na místě samém za přítomnosti zástupců památkového úřadu. Dle této upřesněné koncepce zásahu mělo jít o převážně konzervační restaurátorský zásah, konsolidující celé souvrství a respektující skladbu všech jeho vrstev bez dalšího odkryvu, s restaurováním pouze již odhalených maleb ve špaletě.

Při komplikované situaci vlastní realizace průzkumu i zásahu, kdy bezprostředně ke zdi středověkého půdorysu byl v období baroka přistavěn hlavní oltář (který byl až po jeho restaurování v minulých letech posunut přibližně devadesát centimetrů ode zdi) a také při malé dostupnosti pramenů i materiálu ke komparaci, umožňující přesnější dataci či zařazení maleb, dokázala diplomantka svůj náročný úkol vyřešit úspěšně a dle zadání, předvedla zodpovědný přístup i dostatečnou míru schopností – v této souvislosti nutno uvést, že vlhkostní poměry v kostele, dané zvýšeným okolním terénem, spolu s užitím nevhodných materiálů při obnově jeho interiéru (dřevotřískové obložení a málo prodyšný nátěr) vedou k vytvoření pro památku, její části zejména pro účastníky bohoslužeb nepříznivého až škodlivého prostředí. Laboratorní rozborů prokázaly větší množství nejrůznějších druhů plísní, některé z nich velmi resistantní.

Výsledné dílo je bezesporu nejen z toho pohledu velmi úspěšnou obnovou, provedenou dle a v rámci zadání a to včetně vypracování doporučení, týkajících se dalšího režimu památky.

Procesem restaurování, kterému předcházela rozsáhlá přírodovědný průzkum včetně laboratorních analýz stavu materiálu při provedení dostatečného počtu odběrů, byla bezesporu prodloužena další existence nástěnných maleb a zlepšeny jejich prezentační kvality, byť

v rámci stávající odkryvů. Za použití konzervačních metod byl ošetřen jak podklad, nesoucí vrstvu s výtvarný významem - zobrazením světice, tak i veškeré dochované vrstvy, včetně mladší vrstvy s jednoduchým dekorem. Je zřejmé, že veškeré restaurátorské zásahy a použité materiály vycházely ze soudobých progresivních metod a dosažení dostatečného stupně poznání stavu díla. Restaurátorská obnova byla dle mého názoru velmi úspěšná, další osud maleb však bude záviset na dodržení doporučeného režimu, včetně provádění konzervačních úkonů. Drobnou výhradou k praktickému provedení restaurování maleb je ponechání takřka veškerých dochovaných stop historie díla a to včetně vrypů, diplomantkou považovaných za graffiti - dle mého názoru jde o mechanická poškození, škrábance vzniklé snad při osazování oltáře či stavbě lešení při některých z předchozích výmaleb. Je nutno však uvážit, že případné tmelení a barevná retuš s sebou nesou nutnost reagovat v budoucnu na změny vlastnosti zejména pojiv, ale i pigmentů. Vzhledem k výše uvedenému agresivnímu prostředí, ve kterém se malby nacházejí, lze variantu ponechání poškození, byť jde o zřetelná a při bližším pohledu rušivá místa, akceptovat, a to i vzhledem k požadavkům zadavatele.

2/ Hodnocení restaurátorské zprávy a dokumentace

U restaurátorské dokumentace oceňuji obsáhlost a u studentů zdejší Fakulty restaurování tradičně vysokou úroveň provedeného přírodovědného průzkumu, analyzovaného a definovaného do jasně strukturovaných výstupů. Pozitivně lze hodnotit i úroveň fotodokumentace včetně grafického znázornění různých situací, dle mého názoru dostatečně jsou formulovány požadavky na další režim památky. Určitou rezervu vidím v chybějícím rozsáhlejším zpracování situací více objasňujících rešerží, včetně nalezení obdobných, datovaných nástěnných maleb v blízkém či širším okolí díla, a v minimální či spíše nulové míře spolupráce s historikem umění, který by se dané oblasti věnoval a mohl poskytnout hlubší vhled do problému širších souvislostí díla, což je vzhledem k prostředí sousedního státu a zejména jisté odlehlosti území od kulturních center jistě obtížné. Naopak úroveň veškerých grafických zobrazení je velmi dobrá, i text byl očividně podroben jazykové korektuře a až na úplné výjimky nenese pravopisné chyby.

Předložená diplomová práce splňuje podmínky, dané zákonem o památkové péči i dalšími metodickými pokyny v oblasti památkové péče. Také její vypovídající hodnota je jak v případě fotografií i textu velmi dobrá, zvláště je nutno ocenit v četných obrazových přílohách pečlivě provedený zákres stavu, poškození a rozsahu jednotlivých technologických úkonů, který by mohl v budoucnu sloužit jako dobrý zdroj informací pro další, rozsáhlejší restaurování.

Celkově hodnotím obnovu jako úspěšnou, její písemnou a obrazovou dokumentaci jako vyhovující a doporučuji k obhajobě s hodnocením výborně.

V Brně dne 28. září 2010

Mgr. Petr Severa